

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma

TANGAZO LA SERIKALI NA 471 la Tarehe 01/7/2022

SHERIA YA SERIKALI ZA MITAA (MAMLAKA ZA MIJI)

(SURA 288)

SHERIA NDOGO

Zimetungwa chini ya kifungu cha 89

SHERIA NDOGO ZA AFYA NA USAFI WA MAZINGIRA ZA
HALMASHAURI YA JIJI LA DODOMA, 2022

SEHEMU YA KWANZA

UTANGULIZI

Jina	1. Sheria Ndogo hizi zitaitwa Sheria Ndogo za Afya na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma za Mwaka 2022.
Matumizi	2. Sheria Ndogo hizi zitatumika katika eneo lote la Mamlaka ya Halmashauri ya Jiji la Dodoma.
Tafsiri	3. Katika Sheria Ndogo hizi isipokuwa itakapoelekezwa vinginevyo:-

“Afisa Mwidhiniwa” maana yake ni Afisa yeyote wa Umma atakayeteuliwa na Halmashauri kusimamia utekelezaji wa Sheria Ndogo hizi.

“ada ya kuondoa taka” ina maana kiwango cha fedha klichowekwa na Halmashauri kulipia gharama za kuzoa taka kama ilivyofafanuliwa na sheria ndogo za Halmashauri ya jiji la Dodoma za mwaka 2021.

“Huduma” maana yake ni kusafisha, kuondoa, kukusanya na kutupa taka za viwandani, biashara na majumbani.

“CBO” maana yake ni kikundi cha jamii kinachoundwa kwa ajili ya kutatua tatizo au kufanya shughuli ya maendeleo katika jamii.

“Eneo lililozuiwa” maana yake ni maeneo yote yalipo chini ya mamalka ya Halmashauri ambapo

majani marefu na mimie imepigwa marufuku kuwepo na inahusisha maeneo ya wazi, mitaa na barabara.

“Kuzuia” maana yake ni kitendo kinachofanywa na mtu kwa kukutaza au kuashiria kukataza moja kwa moja na mtu ambaye amepewa mamlka na Halmashauri kutekeleza sheria ndogo hizi aidha kwa kutumia nguvu au vitisho.

“Mzabuni” maana yake ni mtu au kikundi cha watu au makampuni yaliyoidhinishwa na Halmashauri kufanya kazi zozote kama atakavyoelekezwa na Halmashauri.

“Chakula” maana yake ni kitu chochote kinacholiwa au kunywewa na binadamu isipokuwa madawa na tumbaku, hii ni pamoja na-

- (a) kitu chochote kinachotumika katika matengenezo ya chakula;
- (b) kitu chochote kinachoongeza ladha ya chakula;
- (c) kitu chochote kinachobadili rangi ya chakula (binzari na vingine vinavyo fanana na hivi);

“Choo cha Kuvuta” maana yake ni choo ambacho kimejengwa na kuunganishwa na maji na kuwa na tanki ya kusukuma maji kwa ajili ya kuondoa uchafu;

“Choo bora” maana yake ni choo chochote cha maji chenye sakafu, banda imara la kudumu, limezekwa, lina mlango imara, bomba la kutolea hewa chafu na lenye mfuniko kwenye tundu la choo na shimo salama na safi kwa ajili ya kutupa kinyesi na mkojo wa binadamu na kifaa cha kunawia mikono, lililojengwa kwa vifaa vya kudumu, lenye vipimo vya futi 4 x 3 na kimo cha futi 12 na zaidi;

“Choo cha umma” maana yake ni choo

kilichojengwa na Halmashauri au wakala wake kwa matumizi ya umma;

“Eneo la wazi” maana yake ni eneo lililo chini ya Halmashauri ambalo limekatazwa kufanyia shughuli ambayo haihusiani na matumizi yaliyokusudiwa;

“Halmashauri” maana yake ni Halmashauri ya Jiji la Dodoma.

“Hati ya usafi” maana yake ni hati itakayotolewa na Afisa Mwidhiniwa inayothibitisha kukaguliwa kwa maeneo yote yaliyotajwa katika sheria ndogo hizi kulingana na Kanuni za Afya;

“Jengo la biashara” maana yake ni jengo lolote lililojengwa na kuidhinishwa na Halmashauri kufanya biashara iliyokusudiwa;

“Kaya” maana yake ni familia ya watu akiwemo baba, mama, mtoto au watoto na mtu mwingine yeyote anayeishi na familia hiyo, au watu wanaokaa katika nyumba moja na kuishi kama familia au mtu yeyote anayeishi peke yake katika chumba au nyumba;

“Kero au chukizo” maana yake ni kitu chochote ambacho kipo katika hali yoyote iwe kinatumika, kimewekwa, kimejengwa, au ni kichafu kiasi cha kusababisha-

Sura 191

- (a) hatari kwa viumbe na maisha ya binadamu;
- (b) harufu mbaya au harufu ya kuudhi;
- (c) kuzaliana kwa wadudu na wanyama hatari kama vile mbu, inzi, mende, sisimizi, panya, nyoka, nyuki, kunguni au viumbe wengine hatari;
- (d) magonjwa kwa binadamu.

“Kituo Cha Taka” maana yake ni kizimba cha taka kilichowekwa na Halmashauri kwa madhumuni ya kuweka taka ngumu kabla ya kusafirishwa

kwenda dampo;

“Maji taka” maana yake ni kama ilivyotafsiriwa katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira;

“Mkazi” maana yake ni mtu yeyote anayeishi katika eneo la Halmashauri.

“Mmiliki” maana yake ni mtu yeyote ambaye ana miliki ardhi, sehemu za starehe, nyumba za kulala wageni, nyumba za kuuzia vyakula, kumbi za starehe au mpangaji,

“Mkurugenzi” maana yake ni Mkurugenzi wa Halmashauri au Afisa yeyote atakayeteuliwa kutekeleza majukumu ya Mkurugenzi;

“Mzalishaji wa taka ngumu” maana yake ni mtu yeyote, kaya, taasisi, kiwanda ambaye katika kutekeleza shughuli zake huzalisha taka;

“Pipa la taka” maana yake ni chombo chochote chenye mfuniko kinachoweza kuhifadhi taka ngumu ilizisisambae na kuchafua mazingira;

“Taka” Maana yake ni kama ilivyotafsiriwa katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira;

Sura 191

“Taka ngumu” maana yake ni kama ilivyotafsiriwa katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira;

Sura 191

“Taka za majumbani” maana yake ni mabaki ya chakula, maganda ya matunda, majivu, kinyesi cha mifugo, taka za bustani, marapurapu ya nguo, karatasi za aina mbalimbali na vitu vingine ambavyo baada ya kuvitumia hutupwa;

Sura 191

“Taka za viwandani” maana yake ni kama ilivyotafsiriwa katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira ;

“Uchafu hatari” maana yake ni kama ilivyotafsiriwa

katika Sheria ya Mazingira;

“Uchunguzi wa afya” maana yake ni hali ya mtu kupima afya yake kwa kuchukuliwa vipimo vya ndani na nje ya mwili ili kubaini kuwepo kwa vijidudu vya magonjwa vinavyoweza kuleta maambukizi;

“Ufugaji wa ndani” maana yake ni ufugaji wa mifugo ndani ya nyumba, banda au zizi ndani ya eneo lililoruhusiwa na Halmashauri; na

“Wakala” maana yake ni mtu binafsi au kikundi cha watu, kampuni, taasisi au shirika lililoteuliwa kusimamia utekelezaji wa Sheria Ndogo hizi;

SEHEMU YA PILI
USAFI WA MAZINGIRA

Wajibu wa kufanya 4.
usafi wa mazingira

(1) Itakuwa ni wajibu wa kila mkazi au mfanyabishara anayemiliki au anayeishi katika eneo la nyumba kuhakikisha kwamba anafanya usafi wa mazingira yanayozunguka makazi au eneo lake kuhakikisha kwamba;

(a) majani yanayozunguka nyumba yake yanakatwa au kupaliliwa katika eneo lote hadi mwanzo wa mipaka ya barabara ya mbele ya nyumba yake au eneo lake;

(b) takataka ngumu na laini zitakusanywa, kuhifadhiwa nakupelekwa katika eneo lililoruhusiwa na Halmashauri;

(c) kila mmiliki wa nyumba au kiwanja au eneo lolote ambalo halijaendelezwa anafanya usafi katika eneo hilo mara kwa mara.

Usafi wa mifereji ya 5.
maji ya mvua.

Itakua ni wajibu wa kila mmiliki wa nyumba kuondoa uchafu kama vile mchanga, majani, nyasi au vitu vingine vinavyofanana na hivyo kwenye

4(1)

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

mfereji wa maji ya mvua unaozunguka au kupita kando ya nyumba yake au eneo la biashara yake

- Ukaguzi wa usafi 6. Kila Jumatatu hadi Ijumaa zitakuwa ni siku maalum ya ukaguzi wa jumla wa usafi wa mazingira ambapo wakaguzi kutoka Halmashauri watapita kufanya ukaguzi wa mazingira na itakapobainika kuwa mtu yeyote hajafanya usafi au kuna uchafuzi wowote katika eneo husika, watachukua hatua stahiki kwa mujibu wa Sheria ndogo hizi
- Usafi wa kila jumamosi 7. Kila jumamosi ya mwisho wa kila mwezi utafanyika Usafi wa mazingira wa jumla kuanzia saa 1:00 asubuhi hadi saa 4:00 asubuhi, ambapo kila mtu au taasisi itawajibika kushiriki katika zoezi la Usafi wa Mazingira shughuli zote zitasimamishwa isipokuwa huduma muhimu kama zitakvyoanishwa na Halmashauri.
- Kupaka rangi majengo 8. Halmashauri itafanya uhamasishaji wa kila mmiliki wa nyumba au mpangaji au mfanyabiashara kuhakikisha kwamba anapaka rangi nyumba yake au duka lake ndani na nje kila itakapochakaa.
- Biashara ya miwa na matunda 10. Itakuwa ni wajibu wa kila mfanyabiashara ya matunda au miwa kuhakikisha kuwa ana chombo maalum cha kuhifadhia maganda au mabaki ya matunda.
- Upulizaji dawa 11. Ni marufuku kwa mtu yeyote kuendesha biashara ya upulizaji dawa au biashara ya kuuwa wadudu katika nyumba yoyote au mahali popote bila kuwa na cheti cha taaluma kinacho tambuliwa na serikali na awe na leseni hai ya kufanya biashara hiyo.
- Matengenezo ya magari, pikipiki, mitambo na kuegesha 12. (1) Matengenezo ya magari, pikipiki na mitambo yatatakiwa kufanyika kwenye

magari mabovu.

karakana, au maeneo yaliyoruhusiwa baada ya kupata kibali kutoka Halmashauri.

(2) Ni marufuku kwa mtu yeyote kutengeneza gari, pikipiki au mtambo wowote katika eneo la makazi, eneo la wazi au eneo ambalo halikutengwa kwa shughuli hiyo.

(3) Ni marufuku kwa mtu yoyote kugesha gari bovu kwenye njia ya miguu, mtaa, uchochoro, mtaro, maeneo ya wazi au barabarani na kusababisha adha kwa makazi au watumiaji wa njia hiyo

SEHEMU YA TATU UIMARISHAJI WA AFYA

Usalama wa maji ya kunywa

13. Itakuwa ni wajibu wa kila mkazi kuhakikisha kwamba maji yote yanayotumika kwa kunywa ni safi na salama kwa kuyachemsha au kuweka dawa bila kujali yametoka kwenye chanzo gani cha maji.

Utengenezaji, na uuzaji vyakula

14. Itakuwa ni marufuku kwa mtu yeyote kutengeneza, kuchoma, kupika, kuchemsha au kuuza chakula cha aina yoyote mahali au kwenye nyumba yoyote mpaka awe ametimiza masharti na kanuni za afya na amepata kibali kutoka kwa Afisa Afya wa Halmashauri.

Uuzaji wa vyakula vilivyopikwa

15. Itakuwa ni wajibu wa kila mtu anayeendesha biashara ya vyakula vya kupikwa au kukaagwa kuhakikisha kwamba vyakula hivyo vinalifadhiwa kwenye kabati lililotengenezwa vizuri kwa mbao safi na kuwekwa kioo au aluminium kuzuia inzi, vumbi na wadudu.

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

- Usalama wa vyakula 16. Itakuwa ni marufuku kwa mtu yoyote kuuza vyakula visivyopikwa vikiwa vimewekwa chini. Vyakula vyote vitatakiwa kuuzwa juu ya meza.
- Uzuiaji shughuli mbalimbali wakati wa Magonjwa ya mlipuko 17 Afisa Mwidhiniwa anaweza kutoa amri kuzuia shughuli yoyote isifanyike kama vile utengengenezaji wa vyakula, pombe, mijimuiko, sherehe na mikusanyiko yoyote kwa kutangaza kwa njia ya kipaza sauti, maandishi au kupitia vyombo vya habari endapo atakuwa na sababu ya kuamini kwamba shughuli hiyo inaweza kusababisha kuenea kwa magonjwa ya mlipuko na kuleta athari kwa maisha ya binadamu
- Ukamataji wa vyombo vilivyotumika kuhifadhia chakula 18 (1) Halimashauri itakuwa na mamlaka ya kukamata vyakula, vyombo au vifaa vingine vyovyote vitakavyokuwa vinatumika mara baada ya kutolewa amri ya zuio la kufanyika kwa shughuli ya uuzaji wa vyakula wakati wa magonjwa ya mlipuko.
- (2) Endapo vyakula vitakavyo kamatwa vitaakuwa ni vile ambavyo vinaweza kuharibika kwa haraka Halmashauri itakuwa na mamlaka ya kuviharibu
- (3) Endapo vyakula vilivyokamatwa vitakuwa haviharibiki kwa haraka Halmashauri itakuwa na jukumu la kuvihifadhi hadi mwisho wa amri ya zuio.
- (4) Halmashauri haitahusika na gharama zozote zitakazotokea endapo vyombo vitaharibika, isipokuwa kama uharibifu huo utakuwa umesababishwa kwa uzembe wa Afisa wa Halimashauri
- Machinjio na maduka ya nyama 19 (1) Itakuwa ni wajibu wa kila mmiliki wa duka la kuuzia nyama kuhakikisha kwamba duka lake;
- (a) ni jengo la kudumu lililosakafiwa kwa marumaru nyeupe hadi urefu wa futi 6

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

- kutoka usawa wa sakafu;
- (b) lina maji safi, na misumeno ya kukatia nyama;
  - (c) lina kabati ya vioo na jokofu la kuhifadhia nyama na sehemu ya kuweka mizani;
  - (d) lina pipa la kuhifadhia taka taka;
  - (e) muuzaji ana vazi jeupe pamoja na aproni nyeupe; na viatu vya kufunika miguu.
  - (f) muuzaji anapima afya kila baada ya miezi sita
- Kuchinja na kuuza nyama mahali pasiporuhusi wa
- 20 Itakuwa ni marufuku kwa mtu yeyote kuchinja au kuuza nyama ya aina yoyote katika maeneo yasiyoruhusiwa na Halmashauri.
- Uendeshaji wa biashara ya Nyumba za kulala wageni na Hosteli
- 21 (1) Itakuwa ni wajibu wa kila mmiliki wa nyumba za kulala wageni, hosteli au nyumba za biashara au mfanyabiashara kuhakikisha anapata kibali kutoka Halmashauri kabla hujaanza biashara.
- (2) Endapo mmiliki hajakidhi masharti ya kiafya Halimashauri inaweza kuzuia kibali cha kuendesha biashara ya Nyumba za kulala wageni au hosteli mpaka hapo mmiliki atakapokuwa ametimiza masharti yaliyotolewa na Halmashauri.
- Mahitaji ya nyumba ya wageni hosteli
- 22 Kibali cha kuendesha biashara ya nyumba ya kulala wageni, mgahawa, Hoteli na Hosteli kitatolewa baada ya Halmashauri kujiridhisha kuwa majengo hayo kuna.
- (a) mwanga na hewa ya kutosha;
  - (b) nafasi na vifaa (samani) za kutosha
  - (c) uimara wa jengo;
  - (d) mfumo wa uondoshaji wa maji taka na taka ngumu wa kuaminika;
  - (e) usafi wa jumla wa jengo na vifaa vyake;
  - (f) vyoo na mabafu kwa jinsia zote
  - (g) Vifaa vya zima moto

- (h) Tanki la kuhifadhi maji safi;
(i) Vyoo na bafu vilivyosakafiwa kwa vigae au marumaru na kuta zake zimewekwa vigae kiasi cha futi sita kutoka usawa wa sakafu.
- Upimaji wa afya 23
- (1) Itakuwa ni wajibu wa kila Mmiliki wa hoteli, machinjio, mgahawa, baa, bucha, sehemu za kuokea mikate, nyumba za kulala wageni, grosari wafanya kazi wawe wanapima afya kila baada ya miezi sita na watalipa ada ya upimaji wa Afya kiasi cha shilingi elfu tano (Tsh. 5,000/=)
- (2) Mtu yeyote anayetengeneza chakula kwaajili ya kuuza atalazimika kupima Afya kila baada ya miezi sita na atalipa ada ya fomu ya upimaji wa afya kiasi cha shilingi elfu tano (Tsh.5,000/=)
- (3) Mmiliki yeyote atakayeruhusu mhudumu yeyote kufanya kazi bila kupimwa afya atakuwa ametenda kosa
- Uwezo wa kukagua 24 Afisa Mwidhiniwa atakuwa na uwezo wa kuingia katika jengo lolote wakati wowote wakati wa saa za kazi kukagua utekelezaji wa Sheria Ndogo hizi.
- Kufungiwa kwa jengo la biashara lisilokidhi masharti ya afya 25 Afisa Mwidhiniwa atakuwa na uwezo kuagiza kufungwa kwa biashara yoyote au jengo ambalo halijakaguliwa au lililokaguliwa na kukutwa limekiuka kanuni na masharti ya afya.
- Ada ya ukaguzi wa afya 26 Halmashauri itatoza ada ya ukaguzi wa afya ambayo italipwa kwa mwaka kabla ya mwombaji kupewa leseni ya biashara ambayo viwango vyake vitakuwa kama vilivyoanishwa katika Jedwali la Kwanza la Sheria Ndogo hizi.
- Muda wa kulipa ada 27 (1) Ada ya ukaguzi wa afya italipwa kila mwanzo wa mwaka wa fedha wa Halmashauri yaani mwezi

Julai.

- (2) Mtu yeyote atakayeshindwa kulipa ada katika kipindi cha miezi miwili baada ya mwaka wa fedha kuanza atawajibika kulipa kiwango hicho pamoja na adhabu ya asilimia hamsini ya kiwango.

SEHEMU YA NNE
UZOAJI TAKA

- Kuweka eneo katika hali ya usafi
- 28 Kila mwenye nyumba au eneo au mtu mwenye dhamana ya nyumba au eneo anatakiwa kuweka mazingira ya nyumba au eneo lake katika hali ya usafi wakati wote na kuhakikisha hakuna taka zinazotupwa katika eneo lake.
- Taka kutupwa kwenye gari la taka
- 29 Kila kaya au wapangaji katika nyumba au wafanyabiashara watakuwa na jukumu la kutunza, kubeba na kupeleka taka walizozalisha na kuzitupa moja kwa moja kwenye gari la kubebaba taka kwa kuzingatia ratiba na utaratibu uliowekwa na Halmashauri au kuzitupa katika makasha ya taka (Skip buckets) yaliyowekwa katika baadhi ya maeneo.
- Jukumu la kuwa na chombo cha kuhifadhia taka.
- 30 Kila mwenye nyumba, mpangaji, mmiliki au msimamizi wa eneo la biashara, taasisi na ofisi ndani ya Halmashauri anatakiwa awe na pipa dogo au ndoo au chombo au kifaa chochote chenye mfuniko "Waste bins" kwaajili ya kuhifadhia taka.
- Jukumu la kuwa na chombo cha kuhifadhi
- 31 (a) Mmiliki au dereva wa chombo cha usafiri wa umma anawajibika kuweka ndani ya gari lake chombo au kifaa cha kuhifadhia taka.
- (b) Kila mmiliki au dereva wa chombo cha kusafirisha mizigo, taka au madini ya ujenzi atatakiwa kuhakikisha anaweka vifaa vya kufunika bidhaa anazosafirisha ili bidhaa hizo zisisambae au kumwagika na kuchafua

mazingira.

Marufuku 32 Ni marufuku kwa mtu yoyote kutupa vitu hovyoyote, kama vile vocha za simu zilizokwisha kutumika, maganda ya muwa, majani ya mahindi, magunzi, chupa za vinywaji au kitu chochote kinachoweza kuchafua mazingira.

Ada ya uzoaji taka 33 (1) Halmashauri itatoza ada ya uzoaji taka kutoka kwa kila kaya au mwenye jengo la biashara au flame au kibanda cha biashara kwa viwango vilivyaoanishwa katika Jedwali la pili la Sheria Ndogo hizi.

(2) Halmashauri itatoza gharama za utupaji wa taka dampo lililoko Chidaya kutoka kwa mawakala, taasisi, viwanda, makampuni pamoja na wazalishaji wengine wa taka kwa viwango vilivyaoanishwa katika Jedwali la Tatu la Sheria Ndogo hizi.

(3) Ada ya kila mwezi italipwa kila tarehe ya mwisho ya kila mwezi ndani ya mwezi husika na italipwa kwa Afisa mwidhiniwa ambaye atatoa stakabadhi ya malipo.

(4) Iwapo mzalishaji wa taka atashindwa kulipia gharama ya huduma ya uzoaji taka kwa kipindi cha miezi miwili mfululizo Halmashauri itamchukulia hatua za kisheria ikiwa ni pamoja na kufikishwa mahakamani.

Uanzishwaji wa Vikundi Jamii (CBOs)

34 (1) Halmashauri itakuwa na jukumu la kuhamasisha uundaji wa Vikundi vya kijamii (CBOs) na kuvitambua ili kuviwezesha kufanya shughuli za usafi wa mazingira baada ya kuingia mkataba na Halmashauri.

(2) Majukumu mahsusi ya vikundi

vitakavyoundwa katika kifungu kidogo cha
(1) yatakuwa

(a) kukusanya, kuzoa na kusafirisha
taka kutoka maeneo yote ya
uzalishaji na kuzipeleka dampo kuu.

(b) Kukusanya ada ya usafilishaji na
uondoshaji taka katika maeneo ya
makazi na biashara na kuwasilisha
kiasi kilichokusanywa kwenye
mfuko wa mazingira wa kata husika
ambapo .....% ya mapato ya ada
itatumika kwa ajili ya uendeshaji wa
shughuli za usafi za kikundi husika
na .....% itabaki kwaajili ya
matumizi ya uendeshaji wa shughuli
za Dampo la kisasa na .....%
itabaki kwa ajili shughuli za Ofisi ya
kata na mitaa husika

- Wajibu wa kuwa na 35 Itakuwa ni wajibu wa kila mmiliki wa nyumba au
pipa la taka . mpangaji au mfanyabiashara kuhakikisha kuwa
ana chombo imara chenye mfuniko kwa ajili
kuhifadhia taka ngumu kabla hazijachukuliwa na
Halmashauri kwa ajili ya kwenda kutupwa.
- Kutupa taka katika 36 Itakuwa ni wajibu wa kila mkazi kuhakikisha
sehemu maalum . kwamba anatupa uchafu au taka katika vyombo
maalum vilivyowekwa kwa ajili ya kutunzia taka
katika maeneo maalum yaliyotengwa.
- Marufuku kutupa 37 Itakuwa ni marufuku kwa mtu yeyote kutupa taka,
taka hovyoyote . uchafu wowote au kuacha takataka mahali popote
pasipotengwa kwa shughuli hiyo.
- Uhifadhi maji taka 38 Kila mmiliki wa nyumba anatakiwa kuhakikisha kuwa
anajenga karo la kuhifadhi maji taka na atawajibika
kunyonya maji taka pale karo linapojaa
- Kutiririsha maji taka 39 Ni marufuku kutiririsha au kuelekeza maji

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

- kutoka vyooni, bafuni, karoni, barabarani au maeneo ya wazi baada ya kufua au kuosha vyombo kwenda sehemu yoyote isiyotengwa.
- Taka za viwanda 40 (1) Itakuwa ni marufuku kwa kiwanda chochote kutoa au kusababisha kutoa uchafu wa aina yoyote, maji machafu au harufu mbaya na kusababisha kero kwa wakazi wa eneo la Halmashauri.
- (2) Ni wajibu wa kila mwenye kiwanda kuhakikisha kuwa taka kama vile vumbi, maganda, moshi na takataka zingine zinazoweza kuleta kero au adha kwa ujumla haziwafikii wala hazileti madhara kwa binadamu na viumbe wengine.
- Uteuzi wa wakala 41 Halmashauri inaweza kuteua kampuni, kikundi, au Mtu binafsi kusimamia utekelezaji wa Sheria Ndogo hizi.

SEHEMU YA TANO
UJENZI NA MATUMIZI YA VYOO

- Wajibu wa kuwa na choo na kukitumia 42 Itakuwa ni wajibu wa kila mmiliki wa nyumba au mpangaji kuhakikisha kwamba nyumba yake ina choo bora, imara na madhubuti kwa matumizi ya wakazi wa nyumba hiyo na kuhakikisha kinatumika wakati wote.
- Umbali wa kujenga choo 43 Choo kinatakiwa kijengwe umbali wa zaidi ya mita sitini (60) kutoka kisima au chanzo chochote cha maji kinachotumika kwa matumizi ya Nyumbani.
- Vyoo vya umma 44 (1) Halmashauri inaweza kumrusu mtu binafsi, kikundi au Taasisi kujenga vyoo vya Umma (Public toilet) katika maeneo ambayo Halmashauri itaona kuwa kuna haja ya kufanya hivyo.
- (2) Vyoo hivyo vitamilikiwa na Halmashauri au kwa

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

ubia na vitakuwa ni vya kulipia kama itakavyokuwa imeelekezwa na Halmashauri katika mkataba wake na mawalaka watakaopewa kusimamia vyoo hivyo.

- Vyoo vya muda katika mikusanyiko 45 Itakuwa ni wajibu wa mtu, kikundi, Taasisi yenye lengo la kukutanisha watu kwa madhumuni ya ujenzi, sherehe au sehemu yoyote ambayo itakutanisha watu kwa muda maalum endapo eneo hilo hakuna choo cha kudumu kujenga vyoo kwa matumizi ya wakati huo kwa idhini na usimamizi wa Halmashauri
- Vyoo majengo biashara katika ya 46 Kila mmiliki wa jengo la biashara atatakiwa kujenga vyoo viwili vyenye viwango vinavyokubalika chini ya Sheria Ndogo hizi kwa ajili ya matumizi ya wateja wake wa jinsia zote
- Ilani ya kujenga choo 47 Endapo katika ukaguzi wa afya itagundulika kuwa nyumba yoyote haina choo, choo kilichopo kimejaa au hakifai kwa matumizi ya binadamu, Afisa Mwidhiniwa atatoa ilani ya siku thelathini kwa mmiliki wa nyumba au mpangaji kurekebisha hali hiyo kwa kujenga choo kingine kama ilivyoainishwa katika jedwali la Nne la Sheria Ndogo hizi.
- Halmashauri kuteua mkaguzi 49 Halmashauri inaweza kumteua mtu yeyote kuwa mkaguzi kwa ajili ya kufanya ukaguzi wa usafi katika eneo la Halmashauri.
- Uwezo wa kutoa adhabu ya papo kwa hapo 50 Chini ya Sheria Ndogo hizi, Mkaguzi atakuwa na uwezo wa kutoa adhabu ya papo kwa papo kwa mtu yeyote atakayekutwa amechafua mazingira kwa kutupa takataka mahali popote pasiporuhusiwa ilimradi adhabu hiyo izingatie masharti ya Sheria Ndogo
- Makosa 51 Mtu yeyote atakuwa ametenda kosa endapo-
(a) atamzuia au kujaribu kumzuia Afisa

- Mwidhiniwa asitekeleze wajibu wake chini ya Sheria Ndogo hizi.
- (b) Atamshawishi mtu au kundi la watu kumzuia Afisa Mwidhiniwa asitekeleze wajibu wake chini ya Sheria Ndogo hizi.
  - (c) atamwaga takataka barabarani au katika mtaro wa maji ya mvua au uchochoroni au mahali popote hadharani au katika eneo lolote lisiloruhusiwa;
  - (d) ataendesha biashara ya pombe ndani ya nyumba ya makazi;
  - (e) atatiririsha maji machafu barabarani au katika eneo la nyumba ya jirani;
  - (f) ataosha magari au kufua au kunywesha mifugo na kukoroga dawa za mimea ndani ya mito, mabwawa, lambo au ndani ya chanzo cha maji au kisima kinachotumika kwa matumizi ya binadamu;
  - (g) atauza vyakula vilivyopikwa barabarani au nje ya majengo mengine;
  - (h) atafanya matengenezo ya magari au pikipiki au mitambo au kuendesha shughuli za viwanda katika maeneo ya wazi, makazi, barabarani, uchochoroni, au katika maeneo yasiyotengwa kwa shughuli hizo bila kuzingatia taratibu za mipango miji;
  - (i) atanzisha au kufungua karakana katika majengo au majumba ya makazi au maeneo yasiyoruhusiwa;
  - (j) ataenda haja ndogo au kubwa hovyoo barabarani, uchochoroni au upenuni au mahali popote ambapo siyo chooni;
  - (k) atashindwa kuhifadhi chakula kwenye kabati safi lililofunikwa na lenye kioo;

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

hizi atakuwa ametenda kosa na iwapo atapatikana na hatia atatozwa faini isiyoziidi shilingi laki tatu au kifungo kisichozidi miezi kumi na mbili (12) au adhabu zote mbili kwa pamoja yaani faini na kifungo.

* Kufililisha kosa.

53 Mkurugenzi anaweza kumtoza mtu yeyote faini isiyoziidi shilingi laki mbili iwapo mkosaji atakiri kosa kwa hiari yake mwenyewe kwa maandishi na kukubali kutekeleza wajibu wake pamoja na kulipa faini anayodaiwa kama ilivyoelekezwa katika Jedwali la Tano la Sheria Ndogo hizi.

JEDWALI LA KWANZA

(limetungwa Chini ya
kifungu cha (26)
Ada ya ukaguzi wa Afya

Na.	Aina ya biashara	Ada kwa mwaka (Tshs)
1.	Baa	50,000/=
2.	Maduka ya vinywaji (Groceries)	25,000/=
3.	Migahawa	50,000/=
4.	Mama lishe	25,000/=
5.	Nyumba za wageni (Guest House)/Hostel	50,000/=
6.	Kumbi za stache au mikutano	100,000/=
7.	Duka la kuza Ice cream	10,000/=
8.	Kiwanda	100,000/=
9.	Majengo mengine ya biashara	50,000/=
10.	Duka la Mikate (Bakery)	50,000/=
11.	Kiwanda/mashine ya kusaga nafaka	50,000/=
12.	Duka la rejareja	25,000/=
13.	Duka la shajala/stationary	25,000/=
14.	Mgahawa	25,000/=
15.	Hardware/ duka la vifaa vya ujenzi	50,000/=
16.	supermarket	50,000/=
17.	Hotel	100,000/=
18.	Kumbi za burudani/stache na mikutano	100,000/=
19.	sonara	25,000/=
20.	Studio cha picha	50,000/=
21.	Dry cleaners	50,000/=
22.	Maduka ya pembejeo	50,000/=

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
 Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

23	Duka la dawa	25,000/=
24	Zahanati/pharmacy	50,000/=
25	Duka la spare -rejareja	50,000/=
26	Duka la spare jumla	80,000/=
27	Shule za msingi/sekondari	50,000/=
28	Chuo/taasisi	100,000/=
29	Maduka ya fanicha	80,000/=
30	Maduka ya dawa Tiba asili	50,000/=
31	Maduka ya vipodozi	50,000/=
32	Maabara	50,000/=
33	Uuzaji wa mbao	100,000/=
34	Uuzaji gesi	50,000/=
35	Kituo cha mafuta	100,000/=
36	Gym /kumbi za michezo	100,000/=
37	Ufugaji	500,000/=

JEDWALI LA PILI

(Limetungwa chini ya kifungu cha 33) (1)
 ADA YA TAKA KWA KAYA, BIAHARA NA TAASISI

No.	AINA YA ADA YA TAKA	ADA KWA MWEZI
1.	Kaya	5000/=
2	Mgahawa	50,000/=
3	Nyumba ya kulala wageni	30,000/=
4	Zahanati (Taka zisizo hatarishi)	100,000/=
6	Kituo cha afya (Taka zisizo hatarishi)	100,000/=
7	Hospitali ya Rufaa (Taka zisizo hatarishi)	100,000/=
8	Hospitali (Taka zisizo hatarishi)	100,000/=
9	Kiwanda cha mbao	50,000/=
10	Fundi seremala	30,000/=
11	Huduma za ucholemeaji	30,000/=
12	Karakana nyinginezo	30,000/=
13	Kiwanda kidogo	20,000/=
14	Kiwanda kikubwa	30,000/=
15	Duka la jumla	100,000/=
16	Duka la rejareja	10,000/=
17	Shule ya msingi ya bwani	100,000/=

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

18	Shule ya sekondari ya bwani	100,000/=
19	Kituo cha kulelea watoto	20,000/=
20	Duka dogo la chakula	10,000/=
21	Duka kubwa la chakula	10,000/=
22	Baa	25,000/=
23	Klabu za usiku	100,000/=
24	Kituo cha burudani/kumbi za starehe/na sherehe	100,000/=
25	Duka la nyama na samaki	10,000/=
26	Nyama choma/chips inayojitegemea	10,000/=
27	Duka la dawa la jumla na rejareja	15,000/=
28	Duka la dawa la rejareja	10,000/=
30	Dobi mdogo (mikono)	15,000/=
31	Dobi mkubwa (Laundry)	25,000/=
32	Fundi vifaa vya umeme	10,000/=
33	Fundi kushona kwa kila cherehani	10,000/=
34	Kutengeneza nywele/saluni	10,000/=
35	Kituo cha kuuza mafuta na vilainishi vya magari na mitambo	100,000/=
36	Kituo cha kuuza Mafuta (chini ya pumb mbili)	50,000/=
37	Kituo cha kuuza Gesi	15,000/=
38	Hoteli	100,000/=
39	Taasisi kubwa (Taasisi kubwa za kifedha)	100,000/=
40	Taasisi Ndogo (Taasisi ndogo za kifedha)	50,000/=
41	Kilabu ya pombe ya kienyeji	10,000/=
42	Kituo cha kulaza wageni(Hostel)	50,000/=
43	Kituo cha mazoezi ya viungo (Gym)	10,000/=
44	Kiwanja cha michezo	20,000/=
45	Fundi viatu	2,000/=
46	Stoo ya mkaa	10,000/=
47	Mama/Baba lishe	5,000/=
48	Duka la kuuza magari	30,000/=

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

49	Duka la madawa ya mifugo na zana za kilimo/pembejeo jumla	25,000/=
50	Duka la madawa ya mifugo na zana za kilimo/pembejeo rejareja	10,000/=
51	Studio ya picha	10,000/=
52	Maeneo ya kuuza mbao (timber yard)	15,000/=
53	Duka la mitambo na mashine	10,000/=
54	Mashine ya kukoboa na kusaga nafaka	10,000/=
55	Mashine ya kukamua mafuta	20,000/=
56	Kiwanda cha mikate	50,000/=
57	Duka la shajala	10,000/=
58	Duka la vifaa vya ujenzi (Hardware)	20,000/=
59	Ofisi ya kampuni/Ushauri	10,000/=
60	Duka la mawakala wa fedha	5,000/=
61	Huduma za intaneti	10,000/=
62	Duka la pikipiki	10,000/=
63	Vituo vya boda boda	5,000/=
64	Duka la kuuza vipuri (spare)	30,000/=
65	Duka la kuuza vipuri (spare) kubwa	50,000/=
66	Duka la vifaa chakavu	30,000/=
67	Duka la samani (Furniture and machinery)	30,000/=
68	Maduka ya vifaa vya umeme na simu	10,000/=

JEDWALI LA TATU

Limetungwa chini ya Kifungu cha 33(2))

Gharama za utupaji wa taka katika Dampo la taka la Halmashauri

NA.	AINA YA TAKA	KIASI CHA TAKA	KIWANGO
1.	Taka za nyumbani	Zaidi ya tani moja	50,000/=
		Chini ya tani moja	35,000/=
2.	Taka za viwandani	Zaidi ya tani moja	50,000/=
		Chini ya tani moja	35,000/=
3.	Taka hatarishi	Zaidi ya tani moja	150,000/=

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

JEDWALI LA NNE

(Limetungwa Chini ya kifungu cha 47)

ILANI YA KUJENGA CHOO

Ilani hii imetolewa kwa mujibu wa kifungu cha (47) cha Sheria Ndogo za (Afya na Usafi wa Mazingira) za Halmashauri ya Jiji la DODOMA, 2022.

SEHEMU 'A'

Ndugu.....wa Mtaa/Kijiji.....Kata ya.....
Unaarifiwa kwamba katika ukaguzi uliofanyika
Tarehe.....mwezi.....mwaka....
Tarehe.....mwezi.....mwaka....
Katika nyumba yako ya Biashara/kuishi/kutolea Huduma/kiwanja* iliyopo eneo
la.....
kumekutwa machukizo/kero/uchafu*; kama ifuatavyo;
1) .....
2) .....
3) .....
4) .....

SEHEMU 'B'

Kwa ilani hii unaamriwa kurekebisha/kuondoa/kusafisha* kwa;

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

SEHEMU 'C'

Unapewa muda wa siku saba (7) tangu siku ya kupokea ilani hii, unatakiwa kutekeleza yote yaliyoelezwa katika sehemu 'B' ya Ilani hii, kushindwa kwako kutekeleza ndani ya muda uliopewa Halmashauri italizimika kukuchukulia hatua kali za kisheria bila kulazimika kukupa taarifa nyingine.

AFISA MWIDHINIWA

IMETOLEWA NA;

Jina;.....
Saini.....
Wadhifa.....
Tarehe.....

IMEPOKELEWA NA;

Jina.....
Saini.....
wadhifa.....
Tarehe.....

*Futa lisilohusika

Sheria Ndogo za Afya Na Usafi wa Mazingira za Halmashauri ya Jiji la Dodoma
Tangazo la serikali na. 471(linaendelea)

JEDWALI LA TANO
(Limetungwa chini ya Kifungu cha 53)

HATI YA KUKIRI KOSA

Mimi .....nakiri mbele ya
..... ambaye ni Mkurugenzi wa
Halmashauri ya Jiji la DODOMA, kwamba, mnamo tarehe ..... ya
mwezi ..... mwaka
..... nilitenda kosa la kukiuka masharti ya Kifungu cha .....
cha Sheria Ndogo za (Afya na Usafi wa Mazingira) za Halmashauri ya Jiji la
DODOMA za mwaka 2022.

Kwa Mamlaka aliyopewa Mkurugenzi wa Halmashauri ya Jiji la
DODOMA, kwa hiyari yangu niko tayari kulipa kiasi ninachodaiwa pamoja na
faini.

Nathibitisha maelezo hapo juu ni ya kweli na nimeyatoa kwa hiari
yangu na ufahamu wangu.

Leo tarehe ..... ya mwezi ..... mwaka

.....
Jina.....
..... Saini.....

Mbele ya:
Jina.....
.....

Cheo
.....
Saini .....